

Journal of Natural Science

№4
(2021)

<http://natscience.jspi.uz>

<u>ТАХРИР ХАЙЪАТИ</u>	<u>ТАХРИРИЯТ АЪЗОЛАРИ</u>
<p>Бош муҳаррир – У.О.Худанов т.ф.н., доц.</p> <p>Бош муҳаррир ёрдамчиси-Д.К.Мурадова, PhD, доц.</p> <p>Масъул котиб- Д.К.Мурадова</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Худанов У – Табиий фанлар факултети декани, т.ф.н., доц. 2. Шылова О.А.-д.х.н., профессор Института химии силикатов им. И.В. Гребенщикова Российской академии наук (ИХС РАН) 3. Кодиров Т- к.ф.д, профессор 4. Абдурахмонов Э – к.ф.д., профессор 5. Султонов М-к.ф.д, доц 6. Яхшиева З- к.ф.д, проф.в.б. 7. Рахмонкулов У-б.ф.д., проф. 8. Хакимов К –г.ф.н., доц. 9. Азимова Д- б.ф.н. 10. Мавлонов Х- б.ф.д., доц 11. Юнусова Зебо – к.ф.н., доц. 12. Гудалов М- фалсафа фанлари доктори (география фанлари бўйича) (PhD) 13. Мухаммедов О- г.ф.н., доц 14. Хамраева Н- фалсафа фанлари доктори (биология фанлари бўйича) (PhD) 15. Рашидова К- фалсафа фанлари доктори (кимё бўйича) (PhD), доц 16. Мурадова Д- фалсафа фанлари доктори (кимё фанлари бўйича) (PhD), доц
<p>Муассис-Жиззах давлат педагогика институти</p>	
<p>Журнал 4 марта чикарилади (хар чоракда)</p>	
<p>Журналда чоп этилган маълумотлар аниқлиги ва тўғрилиги учун муаллифлар масъул</p>	
<p>Журналдан кўчириб босилганда манбаа аниқ кўрсатилиши шарт</p>	

Жиззах давлат педагогика институти Табиий фанлар факултети

Табиий фанлар-Journal of Natural Science-электрон журнали

[/http://www.natscience.jspi.uz](http://www.natscience.jspi.uz)

**TA ‘LIM JARAYONIDA ZOOLOGIYA FANINI O‘QITISHDA
NOSTANDART TEST VA TOPSHIRIQLARDAN FOYDALANISH**

Rabbimova F.T.- p.f.f.d (PhD)

Jo‘rayeva L.N., DJamolova V.Z.- magistrantlar

Jizzax davlat pedagogika institute

Annotatsiya: O‘quvchilarning biologiya o‘qitish metodikasi fanini o‘zlashtirishlari uchun o‘qitishning ilg‘or va zamonaviy usullaridan foydalanish, yangi pedagogik texnologiyalarni qo‘llash muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so‘zlar: Standart test, nostandart test, integrativ testlar, adaptiv test, mezonli – mo‘ljal olish testi.

O‘qituvchilar ta’lim-tarbiya jarayonida ta’lim mazmuniga bog‘liq innovatsion ta’lim texnologiyalarini tanlash, mashg‘ulotlar ishlanmasi va texnologik xaritalarni loyihalash, ularda belgilangan o‘quv maqsadlarini amalda qo‘llay olishi, talabalarning yosh, psixologik va ergonomik xususiyatlariga asosan o‘quvchi shaxsiga yo‘naltirilgan ta’limni tashkil eta olish zarur. Ta’lim mazmuniga kiritilgan har bir yangilikni Davlat Ta’lim Standartlariga muvofiq holda darsda qo‘llay olish o‘qituvchidan yuqori bilim va ko‘nikmani talab etadi. PISA - xalqaro tadqiqot dasturida ham o‘quvchilarning bilim olishi, matematika va tabiiy fanlar bo‘yicha savodxonlik darajalari hamda ijodiy fikrlash qobiliyatlari turli testlar yordamida sinovdan o‘tkaziladi. Shu maqsadda hozirgi zamonaviy amaliy fanlar mutaxassislar oldiga nazariy muammolar, matematik yondoshuvlar, model va metodlarni ishlab chiqmoqda. Xususan, ana shunday metodlardan biri test metodidir.

Ma‘lumki, fanlar bo‘yicha tuziladigan test topshiriqlari ikki guruhga bo‘linadi:

1. Standart testlar topshiriqlari.
2. Nostandart test topshiriqlari.

Birinchi guruhga mansub test topshiriqlarida bitta topshiriq va to‘rtta (ba‘zan beshta) javob beriladi.

Standart testlar mazmuni bo‘yicha reproduktiv va produktiv darajada, tarkibi jihatidan test topshirig‘i savoli to‘g‘ri va noto‘g‘ri javoblardan iborat bo‘lsa, nostandart testlar o‘zining mazmuni, tuzilishi va qo‘llanish maqsadiga ko‘ra muayyan darajada farqlanadi.

Nostandart testlar mazmuni va mohiyatiga ko‘ra quyidagi guruhlarga ajratiladi:

1. Integrativ testlar;
2. Adaptiv testlar;
3. Mezonli - mo‘ljal olish testlari.

1. Integrativ testlar integral mazmun, shakl, qiyinchilik darajasi bo'yicha o'sib boruvchi, bitiruvchining tayyorgarlik darajasi haqida umumlashgan yakuniy xulosa chiqarishga imkon beradigan test topshiriqlari hisoblanadi.

2. Adaptiv testlar avtomatlashtirilgan, o'quvchilarga nisbatan individual yondoshish imkonini beradigan, topshiriq mazmuni, bajarish tartibi, qoidasi, shu topshiriqni bajarish natijasida talabning egallashi mumkin bo'lgan balli va test natijalarini umumlashtirish bo'yicha ko'rsatmalardan iborat bo'ladi. Adaptiv testlarning asosiy guruhini piramidali adaptiv testlar tashkil etib, qo'llanish maqsadiga ko'ra: o'rtacha og'irlikdagi, o'quvchining tanlashiga ko'ra aralash, topshiriqlar bankidan faqat qiyin darajali bo'lishi mumkin. Adaptiv testlar ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etishning modul-kredit paradigmasida muvaffaqiyatli qo'llanishi mumkin. Buning uchun pedagog bitta mavzu, bob, bo'lim, kurs mazmuni bo'yicha turli qiyinchilik darajadagi bir necha variantli test topshiriqlarini tuzish va amalda qo'llash bilim va ko'nikmasiga ega bo'lishi muhim ahamiyat kasb etadi.

3. Mezonli-mo'ljal olish testlari o'quvchilarning umumiy tayyorgarlik darajasi, mazkur fanning o'qitilish sifati, pedagogning pedagogik mahorati, ta'lim-tarbiya jarayoni samaradorligini aniqlash maqsadida o'tkaziladi. Mezonli - mo'ljal olish test sinovlari orqali o'quvchilarning bilimlaridagi bo'shliqlar aniqlanadi va ularni bartaraf etish yo'llari aniqlanadi. Nostandart test topshiriqlarini ta'lim-tarbiya jarayonida maqsadga muvofiq foydalanish jarayoni o'quvchilarning o'zlashtirgan bilim, ko'nikma va malakalarini haqqoniy va odilona nazorat qilish va baholash imkonini beradi.

Yuqoridagi ma'lumotlardan foydalanib zoologiya fanidan tuziladigan nostandart test topshiriqlari haqida so'z yuritamiz. Bu kabi test topshiriqlari mazmun va mohiyatiga ko'ra bir necha guruhga bo'linadi.

I - guruhga rasmlil test topshiriqlarini kiritish mumkin. Bunda zoologiyaga oid rasmlar beriladi va shu rasm asosida topshiriq shakllantiriladi. Masalan:

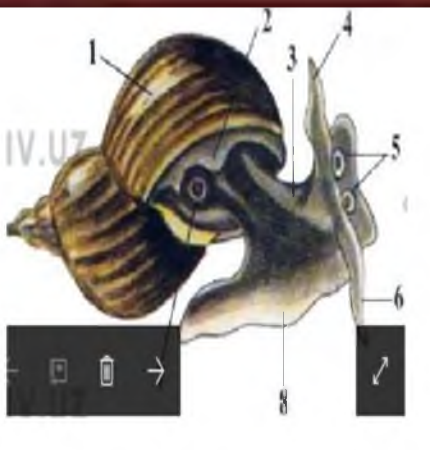
Quyida berilgan chuchuk suv shillig'ining tashqi tuzilishiga to'g'ri keladigan raqamlarni yozing.

I guruhga mansub test topshirig'ining javobi: chig'anog'i - 1, mantiya cheti - 2, nafas teshigi - 7, paypaslagichlari - 4, tanasi - 3, bosh - 6, ko'zlar - 5, oyoq - 8.

II guruhga tegishli test topshiriqlarida savollar va javoblarni o'zaro juftlashtirish bo'yicha topshiriq beriladi. Masalan;

Askarida tana qismlari va ularni tuzilishini juftlab yozing.

a) Ichagi;	1) ayrim jinsli;
b) Jinsiy sistemasi;	2) tana bo'ylab o'tgan bir juft naycha;
c) Ayirish sistemasi;	3) keying qismi rivojlangan;
d) Urg'ochisi dumi;	4) qorin tomonga egilgan;

	<i>chig‘anog‘i</i>	
	<i>mantiya cheti;</i>	
	<i>nafas teshigi;</i>	
	<i>paypaslagichlari;</i>	
	<i>tanasi;</i>	
	<i>bosh;</i>	
	<i>ko‘zlar;</i>	
	<i>oyoq.</i>	

e) Erkagi dumi; 5) egilmagan, to‘g‘ri.

Juftlab yozish javoblari: a-3, b-1, d-2, e-5, f-4.

III guruh topshiriqlarida raqamlangan savollarning javoblarini jadvalga joylashtirish so‘raladi.

Nostandart test topshiriqlarini tayyorlashda mazmun va shakl asosiy o‘rinni egallaydi. Bundan tashqari test topshiriqlari Davlat Test Markazi tomonidan belgilangan talablarga javob berishi kerak. Test topshiriqlarini tuzishda mazmun asosiy o‘rinni egallaydi, shu sababli o‘quv fani mazmunidagi bilimlarni aniqlash va ularga mos o‘quv maqsadlariga erishish darajasini belgilaydigan test topshiriqlarini tuzish muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Tolipova J. O., G‘ofurov A. T. Biologiya o‘qitish metodikasi. Oliy o‘quv yurtlari uchun darslik. T. TDPU, 2012.
2. Tolipova J.O., G‘ofurov A. T., “Biologiya ta’limi texnologiyalari” Toshkent “O‘qituvchi” 2002.
3. T. G‘ofurov va boshqalar “Biologiyani o‘qitishning umumiy metodikasi” O‘quv metodik qo‘llanma. Toshkent. 2005.
4. Mavlonov O., Zoologiya. 7-sinf uchun darslik. “O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi” T. 2017.
5. Muradova, D. (2020). <https://jspi.uz/ru/ilmiy-jurnal/ТАБИЙЙ МАНБАЛАР АСОСИДА АЦЕТИЛЕН СПИРТЛАР ВА НИТРИЛЛАР СИНТЕЗИНИНГ ПЕДАГОГИК АСОСЛАРИ>. *Архив Научных Публикаций JSPI*.
6. Rashidova, K. (2020). ISSN раками: 2181-6131 КИМЁ ФАНИНИ УКИТИШДА КУЛЛАНИЛАДИГАН ИНТЕРФАОЛ УСЛУБЛАР. *Архив Научных Публикаций JSPI*.
7. Muradova, D. (2020). УДК 378. 174 АТРОФ-МУИТНИНГ ИФЛОСЛАНИШИ, УНИНГ ТУРЛАРИ ВА ЭКОЛОГИК ХАВФХАТАРМАВЗУСИНИ О‘QITISHDA

INTERFAOL METODLARNING QO'LLANILISHI. *Архив Научных Публикаций JSPI.*

8. Muradova, D. (2020). УДК 378. 174 TABIIY FANLARNI O'QITISHDA INNOVATSION PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR. *Архив Научных Публикаций JSPI.*

9. Шарипов, Ш. (2021). O'quvchilarda kimyoviy tushunchalarni hosil qilishning pedagogik asoslari. *Журнал естественных наук*, 1(1). извлечено от <https://natscience.jspi.uz/index.php/natscience/article/view/300>

10. Egamberdiyev, I. (2020). Анорганик кимёни ўқитишда тарихий материаллардан дарсдан ташқари машғулотларда фойдаланиш шакллари ва методлари. *Журнал естественных наук*, 1(1), 8-13. извлечено от <https://natscience.jspi.uz/index.php/natscience/article/view/178>

11. Махаммадиев, Д. (2020). МАЪНАВИЙ - АХЛОҚИЙ ТАРБИЯ ВА ҲУЖАЙРА ТУЗИЛИШИ ИНТЕГРАЦИЯСИ АСОСИДА БЎЛАЖАК БИОЛОГЛАРНИ ТАЙЁРЛАШ. *Журнал естественных наук*, 1(1). извлечено от <https://natscience.jspi.uz/index.php/natscience/article/view/195>

12. Sharifov, G. (2020). МАКТАБ КИМYO KURSIDA ELEKTROLITIK DISOSATSIYALANISH NAZARIYASINI O'QITISH METODIKASI. *Журнал естественных наук*, 1(1), 68-79. извлечено от <https://natscience.jspi.uz/index.php/natscience/article/view/302>

13. Мурадова, Д., & Шарипов, Ш. (2021). МАКТАБ КИМЁ КУРСИДА ЭРИТМАЛАР НАЗАРИЯСИНИ ЎҚИТИШ МЕТОДИКАСИ. *Журнал естественных наук*, 1(2). извлечено от <https://natscience.jspi.uz/index.php/natscience/article/view/1356>

14. Мурадова, Д., Исомиддинов, Ж., & S.B.Karimova. (2021). ТА'ЛИМ ТИЗИМИДА INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING ROLI. *Журнал естественных наук*, 1(2). извлечено от <https://natscience.jspi.uz/index.php/natscience/article/view/1319>